

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАЛІЗНИЧНИХ ВАНТАЖОПЕРЕВЕЗЕНЬ В УКРАЇНІ В УМОВАХ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ

Шевченко Є. А., здобувачка вищої освіти 2 курсу факультету Транспорту, менеджменту і логістики

Костюченко Л. В., к.е.н., доцент кафедри логістики

Національний авіаційний університет

Сучасна логістика є наукою, котра дозволяє бізнесу скоординувати обмін товарами та інформацією максимально швидко й ефективно з урахуванням будь-яких змін. Гнучкість логістичного управління може спричинити кардинальні зміни у структурі матеріальних потоків, ланцюга постачання загалом, географії маршрутів, алгоритмах співпраці учасників ланцюга постачання тощо. З початку введення карантинних обмежень на глобальному рівні багато логістичних компаній Європи поступово переводять перевезення вантажів на «рейки» замість «автомобільних коліс». І, як показали дослідження, логістичні компанії, які спеціалізуються саме на залізничних перевезеннях сприяють економічному зростанню країни та сприяють оптимізації ланцюга поставок. Зокрема, щороку світова залізниця дозволяє швидко та безпечно перевозити понад мільйон тон вантажів, що дорівнює приблизно 50 тис. зекономлених перевезень вантажівками. У багатьох країнах залізниця виступає вигідною альтернативою вантажному транспорту, адже порівняно з автомобільним, залізничний транспорт є екологічно чистим, заощаджує викиди CO₂, йому характерна потужніша пропускна спроможність при досить низьких тарифах і, особливо важливо те, що даному виду транспорту не загрожують затори на дорогах. З огляду на зазначене набуває **актуальності** питання дослідження перспектив подальшого розвитку залізничних вантажоперевезень в Україні у жорстких умовах глобальних карантинних обмежень

На рисунку 1 подано динаміку обсягів доходів АТ «Укрзалізниця» від вантажних та пасажирських перевезень за останні 7 років (2014 – 2020 рр.). Як можна побачити з графіка, у 2020 р. спостерігається тенденція до зменшення обсягів вантажних перевезень. І, як показали дослідження, вона не була пов'язана з обмеженнями, які вводив Уряд щодо діяльності підприємств в умовах карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Аналіз динаміки вантажних перевезень за 2020 р. за видами транспорту, то співвідношення між автомобільним та залізничним транспортом становить 27 % та 72 % відповідно, а 1 % – на водний транспорт. Загалом, впродовж останніх п'яти років спостерігається тенденція зростання автомобільних перевезень і зменшення показників перевезень вантажів залізницею. За даними Держкомстату [3], вантажообіг залізницею зменшився з 188 млн т.-км 2016 р. до 176 млн т.-км за підсумками 2020 р. – на 6,4 %.

Рис. 1 – Динаміка доходів АТ «Укрзалізниця» від перевезень за період 2014 – 2020 рр., млрд. грн

Джерело: розроблено на основі даних [1, 2]

Аналіз статистичних даних [3] також показав, що вантажообіг автотранспортом зріс від 58 до 65 млн т-км (на 12%) (див. рис. 2). Але, необхідно зазначити, що загальний обсяг вантажних перевезень країни при цьому не змінився.

Рис. 2 – Динаміка вантажообігу в Україні за видами транспорту, млн. т-км

Джерело: розроблено на основі даних [3]

Робота з матеріалами дослідження показала, що основною причиною збільшення перевезень автомобільним транспортом виступила державна програма Президента України «Велике будівництво», у рамках якої за два роки дії було виконано роботи з ремонту основних транспортних магістралей країни, що наразі зменшує загальний час на доставку вантажів. За прогнозами експертів у сфері перевезень, впродовж наступних п'яти років відбудеться падіння вантажних перевезень залізницею ще на 5-10% [5]. Необхідно зазначити, що лівову частку вантажів для перевезень на велику відстань широкою мережею залізничних колій займають насипні та наливні товари.

Тому, компанії, які спеціалізуються на перевезеннях такої продукції як вугілля, зерно, будівельні матеріали, рідкі нафтопродукти, можуть суттєво зекономити на вартості перевезень, обравши саме залізничний транспорт. Для перевезень інших видів вантажів доцільніше використовувати автомобільний транспорт. Однак, за умови створення умов надання споживачам послуг у форматі крос-док, то коло видів продукції, яку можна перевозити залізницею значно розшириться. Адже в даному випадку доцільніше буде використовувати формат перевантаження крос-док для ефективнішого перевантаження товару з одного транспортного засобу на інший, наприклад, з вагонів або контейнерів в автомобілі або навпаки [4].

Доречно зазначити, що на момент оголошення незалежності у 1991 році Україна отримала у спадщину розвинену і щільну мережу залізничних колій. Вигідне географічне розташування з найбільшою протяжністю, розвинена інфраструктура, забезпечення кваліфікованими кадрами, наявність власних заводів з виробництва електровозів та вагонів – все це мало стати фундаментом ефективного функціонування та запорукою виходу нашої країни в число лідерів у секторі вантажних перевезень у Європі. Сьогодні можна побачити, що українська залізниця має багато проблем, які роблять «Укрзалізницю» збитковим підприємством, яке потребує держаних субвенцій та дотацій. За сучасних реалій основною причиною відмов від залізничних перевезень вантажів виступає негнучкість АТ «Укрзалізниця» в організації планів постачання [1, 5]. Адже, коли фірма має здійснити поставку продукції за 3-4 дні для оформлення її на митниці, а фактично на це йде місяць, і вигідний контракт зривається, то питання співпраці з АТ «Укрзалізниця» вже більшість компаній розглядати не будуть. Саме тому, нині багато українських логістичних компаній надають перевагу для здійснення вантажних перевезень автомобільному або водному транспорту.

Висновки. Головні переваги використання залізничного транспорту як альтернативи автомобільному: екологічність, висока провізна спроможність, низька собівартість для великих обсягів перевезень на далеку відстань тощо. З іншого боку – сприяння оптимізації глобальних ланцюгів постачання та економічному зростанню країни. Отже, варто працювати у напрямі розвитку залізничних перевезень в Україні.

Література:

1. Морозова А. Ціна комфорту: як модернізувати парк пасажирських вагонів «Укрзалізниці»? *Економіка*. 03.09.2021р. URL: <https://cutt.ly/ITs2Zlb>
2. Офіційний сайт АТ Укрзалізниця. URL: <https://www.uz.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Держстатистики. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/tr/pv_zal/pv_zal_u/pv_zal0220_u.htm
4. Офіційний сайт компанії ZAMMLER. URL: <https://cutt.ly/rTs21Ev>
5. Середа О. За п'ять років вантажівки «з'їли» 6% ринку у залізниці. *Економіка*. 27.10.2021 р. URL: <https://cutt.ly/kTs28Yh>